

STOCKHOLM

LAVEREN TUSSEN

STOCKHOLM

MARITIEME HISTORIE

Naar hét thema van Stockholm hoef je niet lang te zoeken: water. Stockholm wordt niet voor niets 'het Venetië van het noorden' genoemd. Maritieme historie is overal. De stad is gebouwd op 14 eilanden, waar zowel water als het leven zelf tussendoor stroomt. Er zijn talloze manieren om van de innige omhelzing tussen water en stad te genieten.

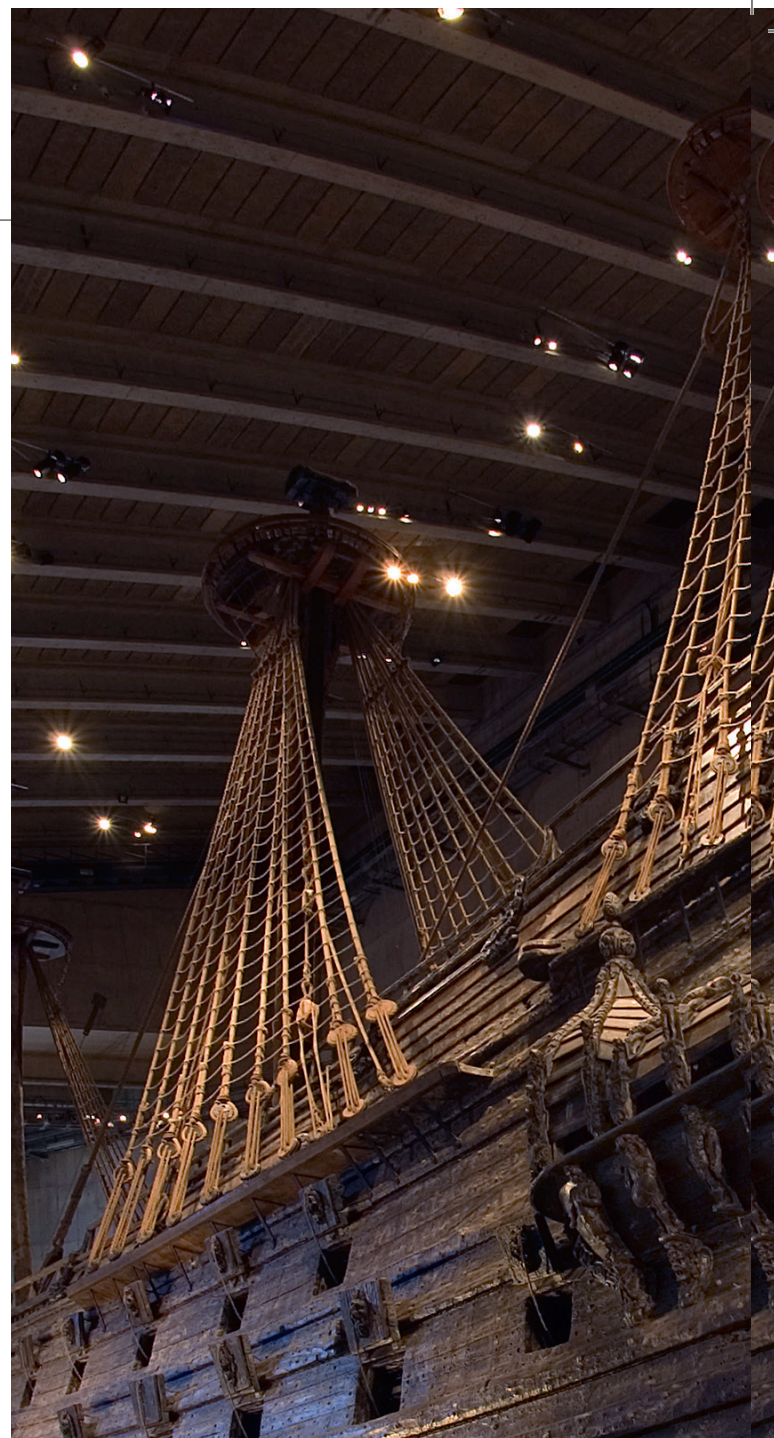

Zo'n duizend jaar geleden zagen de inwoners van wat nu Zweden heet nog wel eens gevaar uit zee opdoemen, in de vorm van vijandige scheepsbewegingen. Om hun nederzettingen te beschermen bouwden ze een fort van hout (*stock*) op een eiland (*holm*). Tegenwoordig zijn land en water vooral vrienden van elkaar. Meer dan 30 procent van het stadsoppervlak bestaat uit waterwegen.

Wereldberoemde mislukking

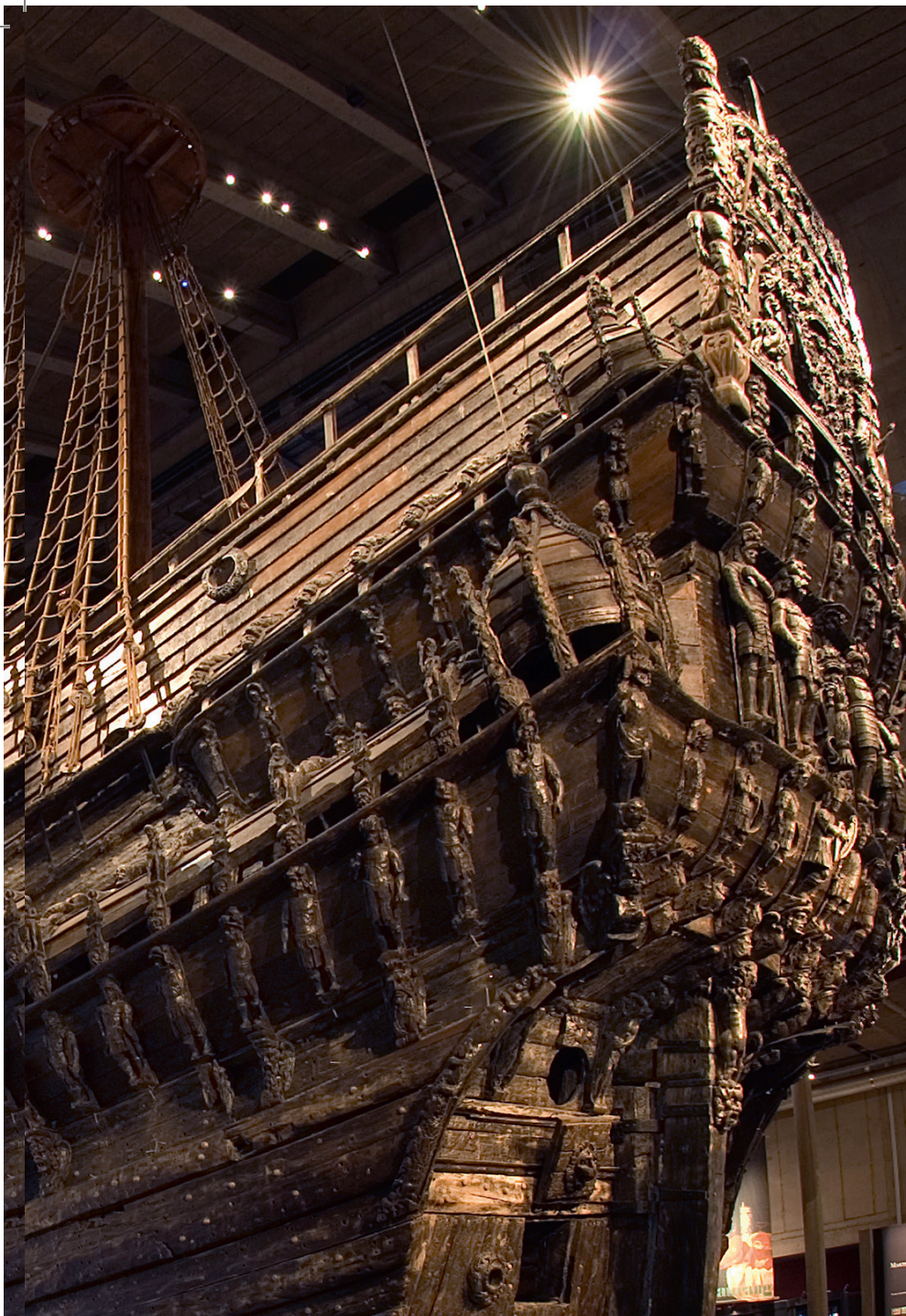
Waar te beginnen in het ontdekken van deze nautische stad? Wat in elk geval niet overgeslagen mag worden is een bezoek aan het beroemdste schip van Zweden: de *Vasa* (spreek uit: Wasa). Op het eerste gezicht lijkt het vreemd dat een van de bekendste attracties van Stockholm is voortgekomen uit een van de grootste mislukkingen uit de geschiedenis van de scheepsbouw. Het Vasamuseum is namelijk gebouwd rond een schip dat na haar tewaterlating nog geen mijl voer voordat ze omsloeg en naar de zeebodem verdween. Maar de berging is zo succesvol uitgevoerd en de *Vasa* is zo spectaculair weergegeven, dat je direct bij binnenkomst van het museum om bent.

Vasa moest een pronkstuk van koning Gustav II Adolf worden, in 1628. Hij liet het bouwen door de Hollandse scheepsbouwer Hendrik Hubertsen. Die had wel veel bouwervaring, maar nog niet met een oorlogsschip met twee kanondekken. Het werd topzwaar. Toen het schitterend uitgevoerde vlaggenschip op 10 augustus 1628 de haven van Stockholm uitvoer stonden de mensen op de kade vol bewondering te kijken. Dat gold niet voor de bemanning die op het onderste kanondek aan het werk was; die zag het water met grote hoeveelheden de nog geopende luiken binnenstromen, toen de zeilen wind vingen en *Vasa* begon te hellen. Ze zonk naar de bodem, waar ze 333 jaar goed geconserveerd bleef liggen, doordat er in het brakke water geen

paalworm voorkomt. Een bijzondere en geslaagde reddingsactie die startte in 1956 resulteerde in de opening van het Vasamuseum in 1990. Het schip is er in volle glorie te zien en je kunt het van alle kanten bekijken. Vooral als je achter het schip staat, schuin eronder, is de 18 meter hoge spiegel indrukwekkend – en beangstigend. Ook als je geen verstand hebt van scheepsbouw vraag je je af hoe zo'n gevaarte kan blijven drijven.

Het verhaal van *Vasa* is eigenlijk niet in een paar woorden te vatten, en dat geldt helemaal voor het schip zelf – dat moet je vooral zien. Dat vinden veel mensen; het Vasamuseum is dan ook een van de populairste must sees van de hoofdstad. Tip: ga 's ochtends vroeg, of rond een uur of drie in de middag, dan is het er vaak wat minder druk. Aan Fred Hocker, Directeur Onderzoek van het museum, vraag ik wat de Zweden vinden van het tentoonstellen van *Vasa*. Het is immers niet een erg succesvol maritiem verhaal. “Dat geldt inderdaad voor de bouw, en de tewaterlating. Dat Zweden *Vasa* toch tentoonstelt getuigt van ironie. De Zweden houden daar wel van. Maar dat het schip nu te bezichtigen is, is te danken aan de succesvolle berging. Daar

“ De bemanning die op het onderste kanondek aan het werk was zag het water met grote hoeveelheden de nog geopende luiken binnenstromen, toen de wind Vasa in de haven al tot hellen bracht. ”

zijn Zweden wél trots op.”

Rond het schip is ook veel te zien, zoals over de scheepswerf uit de tijd van de bouw (waar veel Hollanders werkten), het leven aan boord, het proces over de schuldvraag van de ramp, en natuurlijk de berging. De korte film die daarover getoond wordt geeft daar een goede samenvatting van en is zeker een aanrader. De ondergang wordt op een overtuigende manier in beeld wordt gebracht, waardoor je iets meekrijgt van de dramatiek van dat moment. Je zit als het ware met je neus bovenop de actie.

Zeehistorie alom

Stockholm is een stad van water, van geschiedenis en dus ook van scheepvaarthistorie. Het maritiem museum Sjöhistoriska (‘zeehistorie’) is een ware conservator van bloeiende handel en bloedige zeeslagen uit vroeger tijden. Immers, schepen gebruikte men om handel of oorlog mee te voeren. De handelende Lage Landen sloten 400 jaar geleden een bondgenootschap met de koning van Zweden; in 2014 stonden Zweden en Nederland daarom stil bij 400 jaar betrekkingen. We vinden het succes →

De Vasa is het meest intacte oorlogsschip uit de 17e eeuw.

“We varen langs schitterende houten huizen, kastelen zelfs, en schepen variërend van klassieke mahoniehouten sloepen tot een gigantische driemaster.”

van de Hollanders in de Gouden Eeuw tegenwoordig heel normaal, omdat we niet beter weten, maar maritiem archeoloog Trevor Draeseke van Sjöhistoriska weet die periode in het juiste perspectief te zetten: “Scheepsconstructies vormden absoluut de meest complexe door mensen gemaakte objecten van vóór de industriële revolutie. Ze vroegen om veel materiaal, veel gespecialiseerde kennis, gespecialiseerde sectoren zoals smeden, touwslager, houtbewerkers enzovoort. Schepen waren gecompliceerd om te besturen, met vaak een uitgebreide bemanning om de verschillende mechanieken te bedienen. Je kunt ze zien als de ruimteschepen van het pre-industriële tijdperk.”

Onlosmakelijk verbonden

Het eilandje *Gamla Stan*, wat ‘oude stad’ betekent, vormt het centrale punt van de stad. Hier sloegen de bewoners in 1252 de eerste houten palen de grond in, wat uiteindelijk leidde tot het ontstaan van de stad zoals we die nu kennen. Om in het oude centrum te komen moet je over een van de mooie bruggen. Daarna wandel je door sfeervolle middeleeuwse straatjes. Het is geen straf om af en toe even uit te rusten op een van de vele terrasjes, uitkijkend op mensen die zichtbaar genieten van de historische omgeving. Vanaf daar kun je ook veel klassieke schepen zien liggen en zelfs varen.

Comfortabel cruisen

Om Stockholm vanaf het water te ervaren maak ik een boottocht, wat de gelegenheid biedt om veel te zien in korte tijd. De keuze is groot, variërend van tochtjes van 50 minuten tot uitgebreidere verkenningen van de archipel rond Stockholm die een hele dag kunnen duren, gecombineerd met uitstapjes aan land. Wie het helemaal dol wil maken kan zelfs een cruise pakken naar Helsinki. Maar ja, dan ben je niet meer in Stockholm. Omdat ik ook nog de tijd wil hebben om te kunnen bezwijken voor andere verleidingen van de stad kies ik voor de korte Royal Canal Tour. Die vaart vanaf het centrum in een klein uur rond

het eiland Djurgården. Als je de plattegrond van Stockholm opslaat valt Djurgården direct op als het groenste gedeelte van de stad. Het belooft natuur, rust en ruimte. De praktijk stelt niet teleur, hoewel de ruimte aan boord nog wel wat te wensen overlaat. Een volgeladen rondvaartboot in het hoogseizoen biedt nou eenmaal niet voor alle opvarenden een plekje aan raam of boord. Vroeg in de rij gaan staan bij de opstapplaats aan de Strömkajen is daarom het devies voor ieder die het maximale uit zijn fototoestel wil halen.

We varen langs schitterende houten huizen, kastelen zelfs, en schepen variërend van klassieke mahoniehouten sloepen tot een gigantische driemaster. De witte *af Chapman* ligt blinkend in de avondzon mooi te zijn. Later zie ik dat het schip helemaal omgebouwd is tot Youth Hostel (hostelworld.com). Waar mooier te verblijven dan op zo'n plek? →

Soms geven de kleuren van Stockholm de stad daadwerkelijk een Mediterraans aanzicht.

De Stockholmers zitten bij de eerste de beste zonnenschijn graag op het terras.

Dicht op het water

Uiteraard kun je hier ook actief van het water genieten. Midden in de stad kun je bijvoorbeeld een kano of kajak huren om al peddelend het water niet alleen te bevaren maar ook te voelen. Naast de brug tussen Djurgården en het vaste land kun je kajaks en waterfietsen huren. Verhuurder Kafé Kajak zit wat minder centraal maar biedt wel een prachtige omgeving, aan de oostkant van de stad even boven het eiland Långholmen. Maak op een mooie dag een peddeltocht rond Långholmen en meer aan op een van de zandstrandjes. Het zwemwater is uitstekend, op de grens tussen de Oostzee en het heldere, bijna zoete water van het Mälarmeer. Naast kano's zijn er tal van verhuurders die je in de gelegenheid stellen om er met een zeilboot op uit te gaan. Meer rondom de stad kun je de archipel bevaren in huurboot, met of zonder schipper. Welke stad leent zich daar beter voor dan deze archipel van 30.000 eilandjes? Op welke manier dan ook, Stockholm is een waterstad die ligt te wachten om ontdekt te worden. ┘

Praktisch Stockholm

ERHEEN

KLM vliegt vanaf Amsterdam naar Stockholm Arlanda Airport, op 40 kilometer afstand van de stad. Vanaf daar kun je met de trein naar het centraal station, en dan indien nodig met de metro verder.

VERVOER

Je kunt je op allerlei manieren verplaatsen door Stockholm, van taxi, via metro tot fiets (citybikes.se). Over het water kan dat met kajak, kano, waterfiets of veerboot.

BOOTTOCHTEN

Boottochten zijn er te maken in allerlei vormen, lengtes en thema's. De *hop-on-hop-off*-boottour is geschikt als je jezelf over het water van de ene naar de andere bezienswaardigheid wil laten vervoeren. Lunchen en dineren kan ook op het water. Zie stromma.se voor een aantal van de mogelijkheden. Als je zelf wilt zeilen of meegenomen wil worden op een jacht met schipper kun je terecht bij Stockholm Adventures (stockholmadventures.com).

VOORDEELPAS

Afhankelijk van wat je wilt zien in de stad is The Stockholm Card een aanrader, waarmee je niet alleen toegang of kortingen krijgt bij tachtig attracties, maar waarmee je ook van het openbaar vervoer gebruik kunt maken (visitstockholm.se). Wel zo gemakkelijk.

MET DANK AAN

VisitStockholm (www.visitstockholm.com), Vasa Museum, Sjöhistoriska.